Norske teatersjefer burde innse at Finn Iunkers tekster er skapt for scenen.

Aktuelt antikrigsteater

TEATER

«Ifigeneia»
Av Finn Iunker
Black Box Teater
Verk Produksjoner
Musikk: Per Platou
Regi: Fredrik Hannestad
Scenografi: Signe Becker og Verk Produksjoner
Spilles til 5. november.

anmeldelse

«Ifigeneia» er en sterk og rammende satire av vår egen tids krigsvanvidd.

KRIGSVANVIDD: Krigens irrasjonelle vanvidd – var det samme under Trojakrigen, som i dag. Verk Produksjoner gjør Finn Iunkers stykke med slapstick og komikk. FOTO: SOLVEIG LALAND MOHN

Lørdag hadde Verk Produksjoner premiere på Finn Iunkers «Ifigeneia», og forestillingen spilles på Black Box Teater i Oslo ut uka. Den er det beste bevis på det utenlandske teaterfolk for lengst har skjønt, men som norske dramaturger og teatersjefer tydeligvis ikke vil erkjenne: Finn Iunkers tekster er skapt for scenen.

I februar i år sendte Radioteatret Morten Cranners versjon av «Ifigeneia», en tolkning som vant sølv i det prestisjetunge Prix Italia. Men selv om radioversjonen var helt utmerket, viser Verk Produksjoners lett absurde og spenstige oppsetning at det først er på scenen, i umiddelbart møte med publikum, at stykkets ekte teatralitet kommer til uttrykk.

Verk Produksjoner har valgt å vektlegge de komiske, nærmest slapstickaktige momentene som utvilsomt kan tolkes inn i Iunkers gjenfortelling av den tragiske skjebnen til kong Agamemnons datter, den stakkars Ifigeneia, som blir offer både for farens maktbrynde og for krigens irrasjonelle vanvidd. Det er en krig som den dag i dag får unge menn til å begeistres ved tanken på å kjempe for en sak de helst vil tro er rettferdig. Finn Iunker lar oss bare møte Akilles, den beste representanten for de krigslystne unge mennene. Men de frustrerte soldatene i leiren murrer hele tiden i bakgrunnen.

De greske sagnene forteller at prins Paris bortførte hustruen til kong Menelaos, den skjønne Helena, til Troja i Lilleasia, og at det var årsaken til trojanerkrigen. Grekerne ville ha hevn, og under ledelse av Agamemnon samlet de hellenske hærførerne seg i Aulis for å seile over til Troja. Men Agamemnon hadde en gang fornærmet gudinnen Artemis. Nå nektet hun ham vind, med mindre han ofret sin datter Ifigeneia. Agamemnon bøyde seg for påbudet, og, under påskudd av at hun skulle giftes bort til krigshelten Akilles, sendte han bud etter Ifigeneia, og ofret henne. Men ifølge enkelte kilder forbarmet gudene seg over henne, erstattet henne med en hjort, og tryllet henne bort til Tauris, der hun mange år senere blir gjenforent med sin bror Orestes. Finn Iunker ser ut til å slutte seg til denne mer barmhjertige slutten, i alle fall hvis vi skal tro den sterke monologen der han lar Menelaos berette om Ifigeneias siste minutter.

Som mange dramatikere før ham følger Finn Iunker den tragiske historien nøye. Men Iunkers framstilling av den både kyniske og fullstendig forvirrede generalen, av hans hevngjerrige og misunnelige bror Menelaos, av Ifigeneias selvopptatte mor Klytaimnestra, og sist men ikke minst av den pompøse, selvforherligende og totalt latterlige Akilles, gjør denne «Ifigeneia» til en sterk og rammende satire av vår egen tids krigsvanvidd. Dette understrekes av det fantastiske koret, to «uskyldige og sexy og naive jenter» som er kommet til Aulis «fra den andre siden av sundet» for å flørte med soldatene, og brått blir viklet inn i de dramatiske begivenhetene. Og som en slags kontrast til krigsvanviddet, Ifigeneia selv – en ung kvinne som såret og sveket, men likevel verdig og stoisk går døden i møte.

Verk Produksjoner har utnyttet alle stykkets muligheter til komikk fullt ut: Ikke bare er Agamemnon sminket som en klovn, hele hans spillestil er klovnens. Det er effektivt og det fungerer bra så lenge skuespilleren bare er Agamemnon. Men ettersom det her kun medvirker fem skuespillere og stykket har sju roller, må noen av skuespillerne tolke flere skikkelser. Anders Mossling er dermed så vel Agamemnon og Aleksander som Ifigeneia. I de to siste rollene er han langt mindre overbevisende, og spesielt synes jeg han fungerer dårlig som Ifigeneia: Han overtar skikkelsen i hennes aller siste scene, der hennes siste replikker er en sterk del av Iunkers antikrigsbudskap. Her latterliggjøres de etter min mening helt unødig, ikke minst fordi Håkon Vassvik tidligere har skapt en fin og menneskelig Ifigeneia.

Saila Hyttinen er både Alexander og en praktfull Klytaimnestra, Thea Danielsen Fjørtoft og Solveig Laland Mohn viser suverent komisk talent som koret. Men den som imponerer mest er altså Håkon Vassvik, som med minimalt av ytre effekter, bare ved hjelp av kroppsspråk, stemme og mimikk, klarer å skape distinkte og tydelige skikkelser av Menelaos, Akilles og Ifigeneia. Ikke minst av de to siste som i utgangspunktet er diametralt motsatte karakterer.

Jeg legger her større vekt på skuespillerprestasjonene enn det er vanlig med produksjoner fra det frie feltet. Det er helt bevisst. Vel spiller performance-elementene en viktig rolle i Fredrik Hannestads regi, og de bidrar til å gi oppsetningen en enestående rytme. Men det mest imponerende er nettopp replikkinstruksjonen, og skuespillernes evne til å levendegjøre teksten slik at den ikke inneholder et dødpunkt. Naturligvis er det først og fremst dramatikerens fortjeneste. Men skuespillerne gir et sterkt bidrag.

IdaLou Larsen